

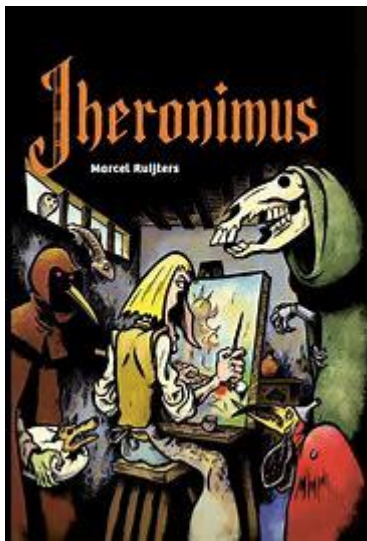
Jheronimus

Marcel Ruijters

Lecturis, Eindhoven, 2015

Jogtulajdonos: Hans Van der Willige (hans@lecturis.nl)

Fordította és az ajánlót írta: Balogh Tamás (st.storm@gmail.com)

Jheronimus, 2017

door Marcel Ruijters

Lecturis

160 p.

Rechten verkocht aan: Duitsland, Spanje

Marcel Ruijters sokszoros díjnyertes rotterdami képregényrajzoló néhány éve a Jheronimus Bosch halálának 500. évfordulójára rendezendő ünnepségek (2016) koordinálására felállt alapítvány felkérésére készítette el *Jheronimus* című könyvét. Hollandiában már korábban is

születtek remekbe sikerült képregények hasonló kezdeményezések nyomán, pl. az amszterdami Rijksmuseum újrainyítására (2013) készült el Typex *Rembrandtja*, amely magyar fordításban is megjelent, és elég nagy sikert aratott. Ezeknek az alkotásoknak a megszületését a nagy presztízsű holland Irodalmi Alapítvány támogatta; már ez is jelzi, hogy a hollandoknak más a viszonyuk a múltjukhoz és a képregényhez is, mint nekünk. Nagyon jól megfér egymással régi és új, és kifejezetten gyanús dolog leborulni bárminek (nemhogy bárkinek) a nagysága előtt, csak mert régi. Ruijters is vizuális és nyelvi humorral gazdagon átszőtt mai – vagy örök – emberi történetet kanyarított anyagából, anélkül, hogy meghamisította volna a múltat.

Aligha lehetett volna alkalmasabb személyt találni a csak „ördögggyártóként” (*duivelmaker*) emlegetett Bosch történetének megalkotására Ruijtersnél, hiszen a rotterdami művész, amikor a felkérést kapta, egy ideje már a középkori miniatúrákból és metszetekből táplálkozó műveket rajzolt; ezt a második korszakát olyan könyvek képviselték, mint a – fordításomban magyarul is olvasható – *Inferno*, a *Sine Qua Non* és az *Allerheiligen*, valamint a *Bestiarium*. Fura módon talán épp a Bosch-ról készült képregény lett a legkevésbé bizarr a sorozatból, talán azért is, mert Ruijters Jheronimus Bosch-t lehozza a delejes víziók ködéből a földre – igaz, cserébe a földi világ meg néha pokolinak tűnik fel a képregényében. De a rotterdami rajzoló soha nem sokkolni, borzongatni vagy megbotránkoztatni akar – műveit inkább valamiféle angyali (s csak néha ördögi) derű lengi be.

A Bosch-képregény megrendelői kikötötték, hogy ne szerepeljen a könyvben olyasmi, ami nagyon ellentmond a hagyományos történeti képnek; másrészt viszont Bosch életéről nagyon keveset tudni, és azt is leginkább városi számadáskönyvekből, megrendelésekből követték ki. Ruijters úgy vágta át a gordiuszi csomót, hogy egyes híres festmények – a *Hamis Paradicsom* („Gyönyörök Kertje”), *A sarlatán*, a *Krisztus kínzatói között* stb. - elkészülésének az elképzelt történetét írta meg, mégpedig abba a közegbe ágyazva, ahol Bosch gyakorlatilag az egész életét leélte: a színtér ’s-Hertogenbosch városa, illetve a családi festőműhely, amelyben Jheronimus együtt dolgozott két testvérével, Jannal és Goessennel, illetve Goessen feleségével, Katelijnnel, és a sajátjával, Aleiddel. A középkori gyakorlathoz amúgy is vonzó Ruijterst nyilván nagyon érdekelt a középkori festőműhelyben zajló (közös) munka, ahol szigorú munkamegosztás uralkodott, lehetett kísérletezni a technikákkal, és pepecselni a különböző matériákkal. És talán a Bosch-ról rajzolt portréban van valami önarcképszerű is, hiszen Den Bosch a 16. század végén igazából ipari- és kereskedőváros volt, akárcsak a mai Rotterdam, ahol Ruijters él és dolgozik: ami egyfelől alárendeltséget jelentett (a műhely semmilyen „művészeti”, értsd: díszítő munkát sem utasíthatott vissza),

másfelől viszont a nagy művészeti központoktól való viszonylagos távolság alkalmat adott arra, hogy Jheronimus megalkossa a maga merőben szokatlan világát. Mindkettő igaz Ruijtersre is...

A könyv vezérmotívuma a látás, és talán azt az alcímet is adhatta volna neki a készítője: *Íme az ember!* Ruijters nem a régi írásokban és elméletekben véli megtalálni Bosch – számunkra - varázslatos világának a forrását. Azt feltételezi, hogy a Bosch által használt képkincs egyrészt a középkori nyomatokra és iniciáléokra vezethető vissza, másrészt – és ez a lényeges – szerinte a festőnek elég volt nyitott szemmel járnia, és elfogulatlanul tekintenie a környezetére, a korabeli város nyüzsgő világára. Elég volt akkor és úgy megfigyelnie az embereket, amikor azok azt hitték, hogy nem látják őket - például a tömegben. A Bosch által ábrázolt „hamis Paradicsom” sem más Ruijters értelmezésében, mint a földi világ, csak egy jobb világból, a „Paradicsomból” nézve. Ruijters Jheronimusa nem (nagyon) ítélkezik, hisz’ bármilyen állatiasnak is mutatkozik az ember, meggyőződése szerint „tökéletes a maga rátságában”. Pontosabban, ha ítélkezik, akkor inkább az életében, és nem a festményein (nem nagyon szereti a züllést, a rendetlenséget, de az elnyomást sem), és maga is nagyon emberi, kicsit hiú például, és konfliktuskerülő.

A képregény lapjain, hála a pörgő és atelier-utalásokban bővelkedő humoros, nagyon mai párbeszédnek, megelevenedik a középkori világ (de semmi pedantéria!). Folyamatos az átjárás a Bosch „szürreális” álmaiktól nyüzsgő világ és a valóságos, 16. századi ’s-Hertogenbosch mindennapjai között. Azaz, csak egy ideig: ahogyan öregszik a festő, mind inkább kikopik a világból (az új időkhöz az ő középkorias vízióinak, illetve ember- és világképének már semmi köze), szinte az összes rokonát elveszti, és az is egyértelmű lesz, hogy a házassága gyermektelen marad. Lassan ráborul a sötétség. És egy éjszaka – talán halála éjszakáján – a „házőrző” útnak indul, mintha belépne a saját művébe és eltűnne abban.

Balogh Tamás

Marcel Ruijterstől és -ről magyarul hozzáférhető:

http://epa.oszk.hu/02300/02381/00025/pdf/EPA02381_Muut_2011_025_044-045.pdf

<https://www.prae.hu/article/1253-kispokol/>

a teljes szöveg/de hele tekst

I. Az Úr kutyái

5.o.

Rajta! Ess neki!

-

aaaaa

7.o.

Lenyűgöző színjáték, nem igaz? Néhány – szó szerint - vaktában eleresztett ütés, és a csapatszelleme nek annyi!

-

Íme az ember egypár vak és egy vak pár képében! Nézd, itt balra tőlünk....

-

...Isten embereit és leányait látom, akik fogadásokat kötnek, akárcsak a nép egyszerű gyermekei, abban a hiszemben, hogy senki sem látja őket.

-

Igen, és egy disznót is látni, ami messze le hagyja az embert...

Ez úgyszólván magától értetődik.

8.o.

Figyeld meg, ha kérdőre vonod ezeket az önfeladt szerencsejátékosokat, kiderül majd, hogy esetükben szemet huny az Úr!

Mi mást is várhatnánk a lelki szegényektől?

-

Jó tudni, hogy a nyerevényét a szegények javára fordítja majd!

Uhhh....

Nyavalyás!

Most mit ugrálsz?! Oly kevés szórakozást engedélyez nekünk az Úr!...

hehehe

9.o.

BAMMM

-

Aúccs!

Gyere, Jeroen, eleget láttunk.

-

Jan?

Én még maradok kicsit! Csak most kezd izgalmas lenni!

-

Utólag már mindegy, de Isten emberének a közelében tanácsosabb hallgatni ...

10.o.

Hm, ennek a városnak füle van, nemhiába viseli a nevében az „erdőt” ... És gyakran Isten szolgálói élnek ezekkel a fülekkel ...

Igaz, viszont éppen ennek köszönhetjük a kenyérkeresetünket!

-

Jó lakhely ez a város azoknak, akik nem fáznak a munkától!

-

Nagyapa bölcs döntést hozott azzal, hogy ide költözött!

11.o.

Ki kell használnunk, hogy nappal van, de ha nem bánod, előbb készítenék néhány vázlatot városunk jellegzetes lakóiról...

Rendben.

-

És hogy van a malac?

Mikor eljöttünk, még nyílt volt a küzdelem, Katelijjn! Haha!

-

A kisöcsém annyira megrendült az emberi galádságtól, hogy már-már kolostorba vonult példás életet élni, de végül engedett a műhely csábításának!

Méghogy kolostor? Most már késő, mellettem maradsz! Haha!

-

Látod? A malacnak olyan a foga, akár egy húskampó, mint odaát, a hentesnél.

12.o.

Ha lopva figyeled az embert, megmutatkozik az állatiassága. Íme az ember!

Egyelőre nekünk csak ez az Ecce homo számít.

-

Jan!

Egy szót se, értetted?

-

Csúcs!

13.o.

Lehet-e nagyszerűbb a befejezett munka felett érzett megelégedésnél? Holnap lesz a nagy nap...

Nos, akkor „a fájdalmak embere” nyugovóra térhet.

14.o.

Nem, Van Aken mester, nem vagyunk megelégedve.

Uraságod túl barátságosra festette az istengyilkos zsidókat, a szenvedést pedig nem elég véresre. A Kálvária nem holmi kocsmatúra!

-

És főként: miért olyan nőiesek Uraságod Krisztusának a vonásai?

-

Bamm

15.o.

Hogy ment?

-

„Nőies vonások”? Ezt mégis mire véljem? Ez az Úrból sugárzó szeretet! Talán bizony szőrös vademberként kellett volna megfestenünk?

Szerintem egyszerűen csak nem akarták kifizetni a kialkudott összeget!

-

Nem is értem, hogyan történhetett meg? Atyátok annyit dolgozott a dominikánusoknak.

DOMINI CANES

-

Eleve rossz előérzetem volt... De elhessegettem. Én mondom nektek, baljós előjel, ha a közeledben ellátják Isten emberének a baját...

16.o.

Ki tudja, lehet, hogy Jeroen Márton napon elhangzott szarkasztikus szavai olyan messzire hangzottak, hogy visszaütöttek ránk? És te, Jan, kivel verekedtél aznap?

Ez ostobaság, Goessen!

Hogy mi van? Most egyszerre én vagyok a hunyó?

-

„Ah”

Csak átvészeljük ezt a telet is, ha megint eladok egy kis földet...

-

Remélhetőleg ti is tudjátok a dolgokat...

-

Gyűlölöm ezt a némbert!

Túl fontosak nekünk a dominikánusok, semhogy tengelyt akasszunk velük! Talán jobb lesz, ha újra nekiállunk, teljesen előlről...

-

„Huh”

17.o.

Már jó egy éve, hogy...

-

Atyám, mit tegyek, hogy folytathassam, amit elkezdted?

-

Fiacskáim... Bízatok a tehetségetekben, amit kaptatok! Különösen te, Jeroen!

-

Innen fentről jól láthatom, hogy nehéz idők járnak rátok, csak hogy mi holtak a jövőbe is látunk ám! Nos, igazából nem szabadna, de elárulok nektek egy titkot...

18.o.

Semmi sem tart örökké, a dominikánusok hatalma sem! Maradj hű az ecsethez, figyeld meg magad körül a világot, ne töltsd hiába az időt, és dicsőség lesz osztályrészed!

-

Hogy a házuk épen marad a nagy tűzben, bizakodással töltött el, annak a jelét láttam benne, hogy családjuk útját továbbra is szerencse kíséri majd. Most rajtad a sor, Goessen! Ah, láthatólag túl sokat fecsegtem... Most mennem kell, Jeroen!

19.o.

Kész keserv, ha még sokáig kell e közönyösen hallgató kövek között térdepelnem!...

De Jan!

-

Akkor is így van!

És Jeroen hova tűnt?

-

Már megint a maga útját járja, ezt atyánktól örökölte. De nem tudom, meddig fogom még elnézni neki.

20.o.

Ah, hát ott van! ... Ki az ördöggel beszél?

-

Ott jönnek a testvéreim, Goessen és Jan. Ők is a családi műhelyben dolgoznak.

-

Nahát, nahát! Egy egész fészekaljra való ördögglyártó!

-

Ideje megismerkednetek Allart-ral, az új építőmesterrel!...

II. Az erdőnek füle van

24.o.

Csak a lelki szegények érik be a minták másolásával!

Bölcs szavak... Nyilván olyasvalaki mondhatta, aki teljesen nincstelenül halt meg.

-

Néha azonban muszáj mást. Talán bizony nem újítottak-e meg sok mindent a város újraépítésekor, a tűzvész után?

Az én emlékezetemben főleg az maradt meg, hogy atyánk minden festményt biztonságba helyezett.

-

... Amint számos más ember is próbálta menteni a javait, már ahogyan tudta...

-

Azt mondják, hogy a Kelmefestők utcájánál keletkezett a tűz, az egyik kelmefestő elővigyázatlansága folytán. Különös, hogy a színek forrása szürke hamuvá tehet egy egész várost.

Ugyan már! Annyi mindenért a kelmefestőket hibáztatják!

-

Elég volt. Már épp eleget hallottam arról az átkozott napról - főleg tőled, Jeroen! Túl kicsi voltál ahhoz, semhogy bármire is emlékezhetnél!

-

Ó, pedig élénken emlékszem, Goessen...

28.o.

Jeroen! Jeroen!

Jeroen, végre megvagy!

Jeroen, kicsi fiam, ígérd meg, hogy soha többé nem lófrálsz el!

„Hüpp”

29.o.

És azután biztos nekiláthatott anyuci, hogy tisztába tegyen, hihihi...

-

Még én is emlékszem rá, hogy mennyire rettenetes volt! Nemhogy elkóborolt báránycaként, elszakadva az édesanyádtól!...

Az ártatlan gyerekek néha elfeledkeznek a félelemről!

-

Jan, amikor ott álltam a legnagyobb nyomorúság és fejetlenség közepette, egyszersem úgy éreztem, mintha a kezén hordozna, megóvna a félelemtől egy angyal.

Szép is az. Nekünk Goessennel atyánknak kellett segítenünk kihordani a házból a bútorokat és a műhely tartozékait.

-

Hát megtaláltad, asszony! Istennek legyen hála!

30.o.

Nézd, asszony! Megfordul a tűz!

-

A lángok elérték a Spektmarktot, a mi házunkban azonban csak kevés kárt tettek. Sokan azonban nem voltak ilyen szerencsések...

-

Kopp-kopp

És ezért...

-

Jó napot, hölgyem!

Jó hírekkel szolgálhatok.

31.o.

Nassau Engelbrecht úr jövő héten ellátogat a városba, hogy megszemlélje a Szent János székesegeyház munkálatait. Ajánlani fogom neki a műhelyeteket.

-

Nagyszerű! Hogyan köszönhetném meg?

Ugyan, semmiség! Egy építőmester mindig közel van a tűzhöz.

-

Ez segít majd abban, hogy kegyeibe fogadjon bennünket a Testvérület. Ebben a városban, melyet „kis Rómának” is neveznek, mindenki rá van utalva erre.

Hát ez meg mi?

-

Haha! Ez tényleg pompás!

Ördögökből épül a Pokol, nemdebar.

-

Ez az én legsúlyosabb büntetésem a falánkok és a tékozlók számára...

-

Ha időm engedi, majd szívesen csinálnék metszetet róluk. Hm, rejtély, hogy mégis kikről mintázod őket...

-

Magam készítek róluk metszetet. Mióta a nagy tűzvészben annyi minden elpusztult, a szokásommá vált.

32.o.

Amelyiket le akarod festeni, azt meg is kell ám enned!...

-

Mint mindig, jóformán mindegyiket egyformán tökéletesnek látom a maga rútságában!

Néha mégis a legcsúnyácskábbak a legfinomabbak, ahogy a jobb családokban...

-

Kétféle szörnyszülemény létezik, Aleid. Én a festetteket részesítem előnyben...

Igen...?

33.o.

Például itt a piacon még sosem láttam repülő halakat, amelyek a tenger mélyéből bukkannak fel, hogy egy darabon a hajók mellé szegődjenek.

Pedig léteznek, vagy netán mást állít?

-

Már hogya tudná a mester, milyen tudós férfiú! Tanúsíthatom!

Euh...

-

Az uram egymagában annyira döntésképtelen, hogy rám marad a vacsorának való kiválasztása.

Nagyon helyes!

-

... főleg, ha a családi pénztárt is a ház asszonya kezeli!

hahaha

-

Nincs időm ilyen üres fecsegsre, még be kell néznem Gerardus testvérhez! ... Örvendtem!

34.o.

Ez lesz, ha hiányzik belőled az erő, hogy remeteként élj...

-

Ott készül valami...

-

Hát persze!

-

Jaaah!

Halál rá!

-

Mocskos disznó!

Nézzétek, hogy táncol, hahaha!

Pokolra veled!

36.o.

Jó napot, szomszéd! Kár egy ilyen szép darab húsert, nemde?

Mózes kora óta a törvény teljesen egyértelműen rendelkezik az effajta disznólkodással kapcsolatban!

Egy teljes évig hízik moslékon egy ilyen állat...

Hiába a sok moslék, amit felzabál, a gojoknak még így sem tisztátalan...

Psz!

-

Bah! Attól, amit ez a mocskos disznó művelt, végképp megromlott a hús!

Bizony, bizony.

És a képmutató meg azt merete mondani, hogy a koca csábította el!

-

Mondd csak, festő koma, a pokolban is ez a dolgok rendje?

Az én poklomban, talán... Még dolgozom rajta...

-

De a táblaképeid alapján mintha körülnéztél volna a pokolban.

Azt festem meg, amit magam körül látok, úgy, mintha egy jobb világból nézve a Földünk maga lenne a Pokol.

37.o.

Bizonyára megint Gerardus testvérhez jött?

-

Jheronimus!

38.o.

Jó reggelt, ifjú mester! Légy üdvözölve az ismerős fészekben!

Hm... A mester titulus egyelőre még csak Goessent illeti. Miért akarnék rivalizálni vele?

-

Természetesen. Ha valamikor, hát most szükségetek van egymásra, még akkor is, ha gúzsba kötve kell gyakorolnod a mesterségedet. De beszéljünk másról. Tehát Engelbrecht úrnak sikerült felkutatnia a műhelyeteket?

-

Újabb jele annak, hogy milyen gyorsan terjednek a hírek!

Ugyan, nincs olyan messze ide a város.

-

Egy kismadár azt csiripelte nekem ide jövet, hogy a Brigitta-kolostor beszerez egy nyomdaprést...

Csak két tél múlva esedékes.

-

Vegyes érzésekkel figyelem ezt az új fejleményt, Jheronimus.

39.o.

Vedd mondjuk ezt, Tondalus vízióját, amit oly jól ismersz...

-

A szó gyorsabban terjed majd, ám az ilyen mesterek munkáinak finomságát sohasem közelítik majd meg gépekkel.

Kiváltságosnak érezhetjük magunkat, hogy ezekből tanulhatunk.

-

Bizony, kiváltság, hogy óriások vállán állhatunk...

-

Bizony, sokszor rá is szorulunk! Goessennel egy NAGY triptichont tervezünk, melyen nem csak a Pokol, de a Hamis Paradicsom is szerepel majd, az ott élő mesés lényekkel.

-

Nagyszerű... Mesebeli, mégis csaknem valóságos... Nemrég sikerült szert tennem a könyvtárunk számára néhány egészen különleges velencei nyomatra. Szerencséd van, Jheronimus.

-

A zsiráfot cameleopardisnak is nevezik. Igen különös formájú jószág, félig teve, a bőre mint a leopárdé, a nyaka pedig a hattyúé. Ezt biztos fel tudod használni!

Igen, bámulatos!

-

Nem szólva erről az elefántról!

-

Irigylésre méltó. Ez a rajzoló a saját szemével látta!

-

Azért az egykori találékony és fantáziadús iniciálé felülmúlhatatlan.

Nem, azok a suta fametszetről készített nyomatok, melyeket manapság látni, nem helyettesíthetik az igazi mester kezét!

A jó példa követőkre talál...

-

Ezer hála és köszönet, Gerardus testvér!

Ha a jövőben valamelyik fiad elhívást érezne, csak küldd hozzám, haha!

-

Tja, mégis egyre gyakrabban találkozni azokkal a nyomatokkal...

„MenjeteK és sokasítsátok be képeitekkel a földet”...

-

krr, krr

Uh, erről egészen el is feledkeztem!

42.o.

Rá kellett volna szánnom az időt, hogy egy másik kapun menjek vissza. Épp most özönlik ki a teljes lepraház...

A pénznek megvan az a visszataszító tulajdonsága, hogy eltávolítja egymástól az embereket, de nekem most épp kapóra jön.

-

Huh!

43.o.

Legyen bár mégoly vonzó a kolostor nyugalma, a város aztán az idő múlására emlékezteti az embert...

-

Másfelől viszont sok időt megspóroltam ezekkel a nyomatokkal!

-
Jó fogás Goessen „Hamis Paradicsomához”.

-
Az várhat.

44.o.

Bizonyos ügyfelek nem engedhetik meg maguknak a várakozás luxusát, Jeroen.
Ráadásul semmi kedvem elesni a bevételektől.

-
A testvérem a lehető leghamarabb munkához lát, uram!

-
Csak találd el jól a hasonlóságot, a többit a szentekkel majd megcsinálok én...
Jó hogy.

45.o.

Most pihennem kell.

Számítok a tehetségére! Kh, kh.

Számíthat rám, uram!

-
Ah, a szorgos Van Aken-testvérek! Legyetek üdvözölve!

-
Sokak imára kulcsolják a kezüket ezen a helyen, mások viszont bemocskolják...

-
Most, hogy a halálát érzi, ez az úr egy Kálváriát adományoz a templomnak.

-
A fivérem azt akarja mondani: minden erőnkkel igyekszünk eleget tenni egy előkelő kurafi kívánságának, aki még gyorsan biztosítani akar magának egy jó kis helyet a mennyben.
Hahaha!

46.o.

Áldott legyen a te gyors ecseted, Jeroen!

A halál olykor nagyon gyorsan jön!

-

... az éles nyelvedet viszont a pokolba kívánom!

Tán nem volt igazam?

-

Nem tudhatom, vajon az építőmester jelenlétében megengedheted-e magadnak a hasonló pimaszságokat?!

Jobban megismered majd Allart-t, ha eljön hozzánk a műhelybe, hogy elkészítse a metszeteit.

-

Rendben, de akkor sem kell rosszat mondanod az ügyfeleinkről, olyan vagy, mint egy sárdobáló kanalasgém!

Hm. Most, hogy a földi sár így a kezünkbe hullott, váltsuk be, vegyünk rajta finom festékpороkat a patikáriusnál.

47.o.

... Igazad van, a Hamis Paradicsomunk nem várhat örökké.

Nézd csak, az egykori latintanádod vitába keveredett!

Miért ragaszkodnak makacsul az alkimisták ahhoz, hogy dobókockának ábrázolják a világot?

Talán bizony egy parasztviskó a Teremtés, kéménnyel és árnyékszékkel?

Biztos a saját világképeinek tömlőce lebeg uraságod szeme előtt!

-

Hogy képzeli!? Olyan begyöpösödött azért nem vagyok, mint az Úr kutyái, akiknek a tömlőcét pedig bizonyára rövidesen uraságod élvezheti majd! A mindent átfogó kör... A világ egy gömb, minden körötte forog!

Hosszúság és szélesség nem lévén, csak tévelyeg majd rajta, édes úr...

Pff! Használd fel jól a fiatalságodat, ahogy a mondás tartja... akkor lesz időd öreg napjaidra, hogy parttalan vitákat folytass!

-

Na! Hát ez eltartott egy ideig!...

... Jeroen, azt hiszem, közelebbről meg kellene ismerkednünk Allart-ral...

Ugyanis mihez kezd az ember megfelelő kapcsolatok nélkül? A mi fajtánkat ugyan sohasem engedik be a Testvérület köreibe, de ki tudja...

48.o.

De ha nem a Paradicsom lesz a középső tábla...

...és ha kell, gyorsan tudtok dolgozni...

-

... akkor az Isten szerelmére, mégis mire vártok?

A középrészhez még gyűjtjük a képeket... Ehhez pedig szívesen legeltetjük a szemünket!

-

Hm! Hallottam már rosszabb kifogásokat is a kocsmázásra, igaz, sokkal jobbakat is!

Magyarázd már el nekem, hogy mégis hogyan eredményezhetnek egy épületes festményt a szátyár kocsmái pletykák?...

Engelbrecht úr mellett kismiska a Kálvária megrendelője.

Természetesen előtte is hajlongunk, mint a barázdabillegető...

49.o.

... És a legjobb munkáinkat mutattuk meg neki...

...melyeket figyelmesen végig is nézett...

Majd minden teketória nélkül megbízott bennünket egy hatalmas triptichon elkészítésével, melynek középpontjában a tisztátalanság egyetemes bűne kell, hogy álljon.

-

A maga teljes változatosságában.

Csináljatok belőle egy jókora kuplerájt, hahaha!

-

50.o.

Nyilván megérted, egy ilyen kifinomult szakértőnek nem okozhatunk csalódást...

Láthatólag élvezi, hogy dilemma elé állíthat bennünket...

-

Úgy ám, a dominikánusok. Mindig ott legyeskednek a legjobb kőfaragóim körül, nehogy véletlenül valami túlságosan frivol kerüljön ki a kezük alól. Veletek sem lesz ez másként.

-

Te magad is megmondtad erről a pincéről! Hegyezzük a fülünket, mint mise közben, mert beszélni még annál is többen beszélnek a tisztátalanságról, mint amennyien művelik!

Minél szigorúbb a pap, annál nagyobbra nyitja a fülét, hogy meghallja a bűneinket!

51.o.

Heheh! Már kezdem érteni...

-

Na, ebből jó kis csetepaté lesz!

-

Ismerek valakit, aki otthon még leül rajzolgatni!

-

Hihhi! Hahaha!

52.o.

A szerelmesek számára megszűnik a külvilág. Úgy viselkednek, mint a kiscsibék a tojásban...
... Azt mondják, hogy a túlvilágon 21 éves alakunkban támadunk fel...

Igen, minden bolondsággal együtt, ami ehhez az életkorhoz tartozik – legalábbis az aszott szerzetesek szerint, akik irigykednek ránk, a fiatalságra!

Az ifjúság forrására úgy tekintenek, mint a bűnre vivő útra!

53.o.

Ejha, nézd csak a férfiakat, hogy törik értünk magukat!

A friss madárkahús az kéne nekik...

... De a fészekrakás nyugét persze szinte teljesen ránk hagyják!

A balgaság zord körtánca, az óramutató járásával ellentétes irányban...

Az asszony nép kegyeiért járt tánchoz a zenét nem olyan könnyű megfesteni...

Jól nézd meg!

54.o.

Középen pedig rothadt ágakon ott trónol a Sátán, teste akár egy záptojás, egészen mindennapi ábrázata van, melyben mindegyikünk magára ismerhet...

-

Végül is senkit sem szeretnénk megsérteni.

Isten őrizz!

III. Bíraskodás

57.o.

A baglyot az erdő őrének vagy halálmadárnak is szokás nevezni, de én kedvelem. A madarász nélkülözhetetlen segítője.

Nekem is segít.

-

Ahogy uraságodnak segít elkapni az apróbb madarakat, nekem vásárlócsalogató jelkép.

Ha megengedi, uraságod türelme nagyobb zsákmánnyal kecsegtet.

-

A fivérem szerint biztosan. Egyelőre azonban még sok törlesztendő adósságunk van. A takaros polgárházát sokszor kalickának érzi az ember...

-

A feleségem megtiltotta, hogy egy-egy baglyot egy hétnél tovább tartsak a házunkban. Azt mondja, hogy egy ilyen állat körbeszarja az egész házat. Másként azonban hogyan készíthetnék természetű vázlatokat?

És az egérfogást is a macskára hagyja.

58.o.

A bagoly az egyetlen állat, amely egyenesen belenéz az ember arcába. Ezt a pimaszságot nem tudják megbocsátani neki...

Az ember is maga elé mered, és azt hiszi, hogy közben senki nem lesi meg.

-

Na igen, a városban talán... Itt nem igazán szenvedünk tőle...

-

Mindenesetre már évek óta ugyanazzal a módszerrel fogok madarakat. A kismadarak leszállnak az enyvezett ágakra a bagoly köré, mivel gyűlölik.

Vagyis, ha a hírük nem is olyan rossz, mint a bagolyé, menthetetlenül ostobák.

-

Igazat szól! Az embereket is pont így csalják lépre a csavargó szélhámosok.

Megvagy!

-

Mégis azokhoz hasonlítja magát...

Vagy hallott valaha is vándor festőkről?

59.o.

Nem...

Nagy türelmet igénylő munka. Főleg fenék kelletik hozzá...

-

De ha a burgundi udvarba hívnák, hogy fessen egy portrét... Végül is uraságod már készített egy nagyszabású művet Engelbrecht úr számára...

-

Egyelőre csak a hízalgők királya előtt hajtom meg magam...

Haha!

-

A vándor életet nem nekem találták ki...

Mégis csodálja a költöző madarakat.

-

Lehet, hogy egyszer régen a nagyapámat egy madarász szelídítette meg...

60.o.

Csodálom a madarakat, de nem mindet...

61.o.

Bizony, baglyocskám, fura csókák vannak a vadászterületemen...

-

Már megint egy ilyen állattal jössz haza?

-

Hah, látszik, hogy Aleid viseli a nadrágot! Haha!

Jan, még mindig jobb, ha egy feleség viseli a nadrágot, mintha csak nadrágod van...

-

Nincs időm ilyen ostobaságokra.

Úgy is van, menj, várnak!

62.o.

mumia

-

Ez kivételesen erőteljes barna szín!

-

Igen, az a fajta sötétbarna, melyet az Isten is arra teremtett, hogy elrettentésül megfesse a legrútabb bűnöket.

Már atyád is tudta, hogy ide kell jönnie a legfinomabb porfestékekért.

63.o.

Nincs az embernek olyan része, mely ne bírna gyógyerővel! A tudomány mindezt tudja!

-

Így aztán idővel szép kis házipatikát rendezhet be az ember, türelmesen gyűjtögetve a recepteket. A kisgyermek haja például kipróbált gyógyszer a köszvény ellen, tanúsíthatom!

-

Ez az ezüst gyűrű, melybe köldökzsinór-kivonatot olvasztottak, távol tartja a hasfájást! Na persze nem is olcsó...

-

A földdel nem érintkezett kihullott tejfogakat pólyával a karra kell erősíteni. Esszenciájuk bevált orvosság a női méh minden megbetegedése ellen...

-

Vagy vedd ezt a bálnának nevezett hal 5 font spermájából lepárolt balzsamolajat! Adj hozzá ugyanennyi szarvasvelőt, és dúsítsd egy erőszakos halált halt 25 éves ember vérével! Ha minden nap eszel belőle egy evőkanállal, egészséges maradsz.

-

Nincs a patikáriuscéhnek nagyobb ellensége a vándor sarlatánál! Ó, a pórnép ostobasága, amely ezeknek a szélhámósoknak ad hitelt...

64.o.

Egyszóval, egyértelmű, milyen festményt vár tőled a céh, Jeroen!

A díjazásról még egyeztetek Goessen bátyáddal.

-

Nem lesz nehéz modelleket találnom.

.

Ki tudja, ma nem épp rád mosolyog-e a szerencse?!

Mindenesetre rám már rám mosolygott.

-

Egyre több ilyen sarlatánt látni, aki kihasználja, hogy sokan munka nélkül szeretnének pénzhez jutni.

Próbáljatok szerencsét! Mutassátok meg, milyen ravaszok vagytok, ó, Den Bosch szemfüles polgárai!

65.o.

....

-

Nem igazán szeretnék kikezdeni a sok szemmel és füllel, melyeknek városunkban se szeri, se száma...

-

Hah! A házunkból szépen rá fogok látni! Micsoda szerencse!

-

Heheh!

-

Micsoda hentesmunka!

66.o.

Úgy kínozza, mint egy ördög.

Na igen, ez kell a népeknek.

-

Vajon bátorságra vagy őrültségre vall-e inkább, ha valaki aláveti magát ennek a tortúrának?

Aha! Itt van a bűnös!

aki tudja, mennyire kétségbe ejtő tud lenni a fogfájás, aligha kérdés...

67.o.

Ha nekünk megadatott, hogy fiatalok és egészségesek legyünk, akkor miért kell a házunkban ezzel a tollas állatsereglettel beérnünk?

Légy türelmes és ne veszítsd el a hitedet, Aleid.

-

Nem hibáztatlak semmiért. Amennyire tudom, teljes értékű nő vagy.

Na, remélem, hogy ez a teljesértékűség ugyanúgy igaz rád is!

-

Eh?! Jeroen! Ellopták az erszényedet!

68.o.

Hogy Bosch valamennyi lakója nyúvadjon ki a fogfájástól! Főleg a gazdagok!

-

Általában gond nélkül megpuhítom a közönségemet, de ha ilyen módon vagyok kénytelen elveszíteni, akkor nem nyerem vissza őket egykönnyen...

-

Borsószik a hátam attól a furapóktól! De annyi baj legyen! Így is megtaláltam a számításomat.

-

Az se baj, hogy mostantól nélkülözni kell Den Bosch lotyóit... Egy belevaló mellyes-faros parasztlány még olcsóbb is! Heh, heh...

-

Adj erőt, hogy fékezni tudjam haragomat...

Vagy ha nem, csak titokban engedjek teret neki... Legyen meg a Te akaratod...

pater noster, qui es in caelis...

69.o.

Hm. Lehet, hogy ezek az esőfelhők lesznek a takaróm ma éjszaka?...

-

... És nagy alázatosan megfesthessem mindazokat a büntetéseket, melyeket a bűnös emberekre mérsz, ó Uram...

-

A Te békéddel együtt ím megszállt az ihlet...

... És ajándékozz meg minket gyermekáldással. Ámen!

70.o.

Tallérok, forintok, dukátok! Haha!

-

Neee!

Úú!

Raaah!

-

A cipőket megtartom magamnak!

Idióta! Most csupa lyuk lett ez a szép köpeny!

71.o.

Már látszik a távolban a „kis Róma”...

Nemsokára üdvözöl bennünket a békebíró...

-

Hé, csak nem száll inadba a bátorságod!

Csak remélem, hogy nem fognak kérdezősködni a kilyuggatott köpönyeged miatt.

-

Ugyan már! Egyszerű utazó vagyok, akinek útközben megtépett néhány kóbor kutya. És aki most útba ejti ezt a szép várost, amelyet jómódú polgárok laknak, vidáman himbálódzó dagadó erszénnyel az oldalukon.

Rendben, mivel most már mi is közéjük sorolhatjuk magunkat, nem kell dolgoznunk!

-

Haha! Majdnem elfelejtettem...

72.o.

Egy újabb lanton játszó ördögfióka...

Mindig azt kérik, hogy érzékeltesük a pokolban hallatszó zenét...

Ördögök, fidulával, hárfával és a seggükben flótával...

73.o.

Azt kérdem tőletek: Mit nem látni egyetlen, a Poklot ábrázoló képen sem?

Olyasvalakit, akinek hárfá van a seggében! Plim, plim...

-

Festegető ördögöket! A pokolban nem festenek. Még a legszigorúbb szerzetesek sem tesznek említést erről!

Mi, festők sokkal erényesebb fajtából valók vagyunk, mint a vándormutatványosok, és szerintem ez így is marad.

-

Jeroen, ha egyszer mégis felkérnének, hogy fess egy festő ördögöt....

... akkor használd ezt. Titivilliusnak hívják, ő a titkár, aki mindenkinek a bűnét feljegyzi.

haha haha haha

74.o.

Rendben, egyszer még megfestem magamat ebben a szerepben...

tartózkodón és szerényen.

-

És egyszer még útnak indulsz velem, hogy dicsőséget arass!

-

Goessen, hallgassd már el! Már hónapok óta rágja a fületem! Hisz' mindenünk megvan itt, ami csak kell, ugye?

Hát...

-

Kis alamizsnát Isten nevében!

Uram, emlékszik még? Egy szörnyű betegségben elveszítettem mindkét lábamat.

Két téllal ezelőtt megfestette a tekerőlantomat.

75.o.

Ah, hogyan tudod megkülönböztetni ezt a sok csavargót?

-

Rendben, felejtjük el.

-

A szemfényvesztő sarlatánodat még sokszor el fogjuk tudni adni!

Haha, bárcsak máskor is ilyen könnyen jönne a siker!

-

Ez a helyükön tartja a fogacskákat... És bízz Istenben, gyermekeim!...

76.o.

A legnemesebb festmények is egy ártatlan kis vázlattal kezdődnek, vagyis miért ne...

Sohasem láttam, hogy atyánk bármit is eldobott volna, amit ez a szerencse fia csinált...

-

Hm, sosem irigykedtél, hogy őt latin iskolába küldték, téged meg nem, Goessen?

-

Latin, könyvek...! Legalább hamarabb megszabadultam tőlük! Úgyis mindig elkalandozott a szemem a szövegről a margó felé!

Az egyáltalán nem haszontalan dolog, ráadásul...

-

Ráadásul egy nyitott szemmel járó ember mindig hagyja, hogy elkalandozzon a tekintete.

Igen, a tanulságot a pergamenlap közepét elfoglaló szöveg rejti, de az nem minden! A bagoly is mintha mereven előre nézne, de mindent lát maga körül. Fájdalmasan kevésbé értékelt tulajdonság.

77.o.

Add vissza, hamisjátékos!

Hé!

-

Paff

-

Takk

Grrr!

-

Te maradj ki ebből, Jan!

-

Hívjátok az őrséget!

80.o.

Manapság sitty-sutty kést döfnek az ember hátába!

Halál a csőcselékre!

Gyilkosok!

Csavargók, ennyi sok pénzzel a zsebükben! Nem lehet, hogy épp a te erszényed tartalmát készülték eljátszani?

Halál rájuk!

Látsz már valamit?

Ideje volna megtisztítani a várost az összes tolvajtól!

Milyen igaz!

81.o.

Búúú! Gyilkosok!

Haha, az egyik maga alá szart!

Lógni fogtok!

Nem idevalósiak, a vak is látja.

-

Uram, irgalmazz! Nem is akartam ebbe a városba jönni, az egész az ő ötlete volt!

Ó, fogd be, szamár!

Lóduljatok!

-

Mutass bűnbánatot, amíg még lehet, gazfickó!

Igen, igen, mindent megbánok, Uram!

-

pfúj

óóóó

82.o.

Bakó, tegye a dolgát! Kivárom... mindkettőt!

-

Aaa

Neee

-

Takk

Épületes színjáték, nemde?

Na, ez se fog már más erszényében kotorászni!

Gerardus testvér!

-

Most a másik kart...

Nagy kérdés, hogy a rossz példa végső soron nem csupán vérszomjat ébreszt-e, ahelyett, hogy fogékonnyá tenne Isten parancsai iránt. Nézz csak körül...

Úgy értem, ma az egyik, holnap a másik...

83.o.

Lorem ipsum dolor sit amet

Aaargh!

-

Különös, tanúja lehettem, hogy a Pokolról festett képeid sokkal nagyobb félelemmel töltötték el az embereket, mint ez a mézárszék. E polgárok és parasztok közül nem egy, ha alkalma nyílna rá, ugyanazt tenné, amiért ezt a kettőt most megbüntetik, remélve, hogy nem csípiik fülön.

Így van. A felfordulásban könnyen megfélemezik magáról az ember.

-

Az egyik a szent hely csendjét választja, a másik a város törvényes rendjét. Jó volt újra látni téged, ifjú mester!

Ha haa! Igen! Ez az! Nyissz!

Most veszik elő a másikat.

Mintha már kiadta volna a lelkét?

A hóhér majd felébreszti, egyet se félj!

84.o.

Nos, kis ördöggyártóm? Csak nem zavart össze, amit láttál?

-

Kétségkívül igazságot szolgáltatottak, Aleid...

-

Ez a két gyilkos semmiképp sem kerülhette el a sorsát, de...

-

... gaztetteik nem akadályozzák meg az inkvizíciót abban, hogy hasonló szigorral sújtsa le mindenkire, akit eretneknek vélnék.

-

Elég a papolásból, kit érdekelnek a gazfickók...

-

Édes fiam, ugye megérted, ezekért természetesen nem adhatok annyit, mint egy erényes ember testrészeiért!

IV.

A Nagy Utazás

87.o.

...Bármekkorát lép is előre a szegény ember, mert nem néz fel, csak forog egyhelyben, tartja a szólás...

-

Az építőmesterekről ez semmiképp sem mondható el!

-

Vannak, akik hétszámra le sem jönnek, ott esznek és alszanak föld és ég között.

-

Még misére sem? És ezt nem róják fel nekik?

-

Kérges kezük annyira sokszor merevedett görcsbe, hogy nem tudnak jámbor imát színlelni.

-
De vajon nem az-e az ő imádságuk, hogy az Ég közelében dolgoznak?

-
... Elég egy rossz lépés, hogy az Égbe jussanak...

-
És akkor valaki másnak kell odalépnie, hogy elkapja őket.

-
Nem látom, hogy sok polgár megtenné, még a szegények között is ritkaság, pedig ők joggal gondolhatják, hogy nincs vesztenivalójuk.

-
Figyeld meg a munkásokat és a tágas panorámát, de az isten szerelmére, ne nézz le.
Szerencsére ma szélcsendes nap van...

-
Már pont olyan sovány vagy, mint a legjobb munkásaim, Jheronimus! Ez nagy előny. Ha leesnél, úgy vitorláznál alá, mint egy száraz falevél, haha!

Hihhi!

-
Ne vágj ilyen savanyú képet! Nehéz szívvel rövidebb az út lefelé!

-
Igazad lehet. El se tudom képzelni, mekkora felelősség nehezedik egy építőmester vállára.

-
Nagyra értékelem, hogy **f/eljöttél idáig**, Jheronimus. Nézd, arrafelé lehet Oirschot.

-
Nem ilyennek szeretnék, hogy megfessd a világot, ilyen magasról nézve?

De. Jóllehet azért még nem ártott volna néhány hegy és szikla.

90.o.

Egyébként ez a magas hely meg is ajándékozta az építőit: hát nem csodás, hogy idefenn nem kell a csatornabúzt szagolgatniuk!

-

AAAAAH!

-

Nem megmondtam, kedves barátom?

Gggh...

91.o.

Ne szívd mellre. Nem te voltál az első... Persze mindig mókás újra látni!

-

A Pokolba vetett pillantás sem lehet iszonytatóbb!

A Pokol? Azért azt nem gondolnám Den Bosch-ról... Persze, sohasem szíveltél igazán az embereket, haha!

-

Allart, döntöttem: nem ellenkezem tovább.

?

-

Úgy értem, kész vagyok elkísérni téged Flandriába.

-

Láthatólag csodákra vagy képes, Allart...

-

Bízom benne, hogy híressé teszed a Van Aken nevet.

Igyekezni fogunk, de inkább „Bosch” lesz az...

93.o.

Nem fáj a szívem, hogy el kell hagynom ezeket a bűzös grachtokat!

-

... Nem szólva a sok papírmunkáról, amit mind a sógoromra hagytam. A kötelességek kő-súllyal nehezednek egy építőmester vállára...

-

... Igazad volt, Jheronimus, hogy a Pokolban nincsenek festegető ördögök. A bűnök ábrázolása még nem bűn, de úgy tűnik, „az Úr kutyái” nem így gondolják...

-

A kőfaragóid képesek kivitelezni a terveidet odafenn, a templom magasában, amire én több okból se lennék képes!

-

Mint már említettem, ebben a tájban elkélne néhány domb...

Délen a nagyurak minden lehetséges dombtetőn kastélyt építtetnek maguknak.

-

Ráadásul olyan vizenyős minden, hogy szinte már hajóval is át lehet kelni rajta!

Egy szárazföldi hajó, haha!

-

Hmm. Azon tünődöm, vajon máshol érteni fogják-e az ördöngösségeimet?

-

Minél kevésbé értik, annál jobban tisztelik.

A Sátán latinjáról beszélnek majd, amit csak a legnagyobb bűnösök értenek. Így megy ez a pórnépnél.

-

De az előkelő urak?...

Ők ezt fogják csak igazán értékelni.

-

Igazad van. Lássuk csak, jól emlékszem-e még, hogy melyik városban melyik szentet imádják a legjobban!

95.o.

Nagyon jó, már egészen úgy beszélsz, mint Goessen. De gondold meg, hogy Engelbrecht úr sem rendelt a remetéidből.

.

Nemhiába tartja a mondás: Senki sem próféta a saját hazájában.

-

Hah, ennek próbálunk bizonyosságot szerezni! Ideje „kilépnünk”...

-

Esteledik. Az első pihenőhelyünk, Jheronimus.

-

Mint látod, itt egyszerű jámbor emberek laknak, de el ne áruld magad!

Hmm.

96.o.

Kocsmáros! Van még hely két vándornak?

-

Legyetek üdvözölve ti mind, akik tudtok élni...

97.o.

Lalala

-

Mégis mit csinálsz, Jan? Talán megengedte neked Goessen, hogy arcokat is fess?

Hmpf.

-

Ugyan már! Csak nem kell mindenhez engedélyt kérnem? Most, hogy Jeroen elutazott, különösen szorít az idő.

Ó, mi ez a hirtelen...

-

Több rejtezik bennem, semhogy örökké csak táblákat alapozzak és festéket törjek, Katelijjn!

-

Végül is most nekem és Goessennek kell elkormányoznunk a műhelyt.

Micsoda?! És rólam megfeledekezel?

98.o.

De hát így van! A nőknek a gyerekek mellett a helyük, és te is így teszel majd, amíg elég nagyok nem lennek ahhoz, hogy... AAKH!

-

Boszorka! A nőknek a konyhában a helyük!

A legidősebb fiam is jobban fest már nálad, te kontár!

-

Hahaha!

-

Aki egyszer belekóstolt, az holtáig utazgatni akar!

-

Aah!... Ritkán térnek be ide olyan utazók, akik képeket festenek...

-

Hah, a józan polgár mindjárt megadja magát a babonának. Lehet, hogy ez a cigányasszony észrevette a festékmaradékot a körmöd alatt?

Ah, ez egy különleges este, Allart!

Köszönöm, uram!

-

Néhány garasért megmondom, milyen sors van a tenyeredbe írva...

-

Látom, hogy fontos utazásra szántad el magad, idegen... életed legnagyobb utazására!

-

Igen... A kezed alkotásra termett!...

-

Hosszú és munkás életet látok, uram... Munkád gyümölcse híressé tesz majd.

-

De tüzet is látok... egy hatalmas, mindent elemésztő tüzet! Légy óvatos, uram...

-

Na, most már elég volt ebből! Tágulj!

-

Kocsmáros! Hozz még bort!

102.o.

Aah!

-

Nos? Annyira azért nem volt nehéz a bor! Én mindenesetre teljesen kipihenten nézek az új nap elébe!

...

-

Hogy micsoda??!

-

Ezt nem gondolhatod komolyan, Jheronimus! Odaadnám érte a bal kezemet, ha úgy tudnék festeni, mint te!

Higgy nekem! Vissza KELL mennem!

-

Ma este újra az orromban éreztem a városban pusztító tűzvész szagát!

Tehát igaz! A mi ördöggyártónk hagyta magát megbabonázni, hogy az isten verje meg!

-

Rajtunk áll, hogy értünk-e a jelekből, melyeket Isten küld nekünk. Ilyen erősen még sohasem...

Ne bomolj! Azt a jövendőmondót nem Isten küldte!

-

Gondold meg, a jövő azé, aki előre akar tekinteni!

Nem tehetek másként. Hinnem kell benne, hogy a festményeim maguktól is megtalálják az utat a világba.

-

... Már ha nem lesznek a lángok martalékává. Sajnálom, Allart.

104.o.

...

105.o.

Jeroen?!?

-

Nem tudom, Istennek kell-e megköszönjem, vagy az ördög incselkedett velem.

Mi történt? Hol van Allart?

-

Allart Leuvenbe tart.

Nagy szerencsétlenséget láttam, de minden olyan, mint volt, és azt hiszem, nálam nagyobb tökfeket még nem hordott hátán a föld.

-

...

106.o.

Katelijn?

-

Mi történt? És hol van Goessen? És Jan?

Jant nem látod többé itt.

A rohadék mehet a kelmefestőkhöz dolgozni!

-

Goessen kirakta a szűrét. Kérdezd meg tőle magad, a Szent János székesegyházban találsz.

108.o.

Goessen.

-

Jeroen?

Igen, visszajöttem.

-

Téged a Menny küldött!

Azon még dolgoznom kell...

V.

A nagy halak megeszik a kis halakat

111.o.

Megint esős nyarunk lesz, Jeroen bácsi?

Az ég tudja...

-

A népi bölcsesség szerint az eső okozza Szent Antal tüzét. Olyan, mint a köszvény, csak sokkal fájdalmasabb...

Igen. Esőért imádkoznak, de az ördög még alaposan rá is tesz. A jóból is megárt a sok.

-

Az írásmagyarázók rettegve várják az Úr közelgő 1500. esztendejét, melyet kéneső kísér majd, a holtak előbújnak koporsóikból, a sárkányok a barlangjaikból, minket azonban... eső sújt!

112.o.

Félre az útból! Nem adunk semmit!

... Ilyen gyöngé az ember.

-

Egyre többen lesznek...

Egy egyszerű séta is valóságos zarándoklat lesz, mivel mintha megéreznék az emberen a keservesen megkeresett garasainak szagát!

-

AAH!

114.o.

Hmm. Egyre sokasodnak... Mint a patkányok!

-

Nem Jeroent, a festőt szorongatják?

Igen, ez ő. Egészen kiválóan ábrázolta a bíraskodásunkat!

Bah!

-

Ha már a bíraskodásnál tartunk... Javaslom, hogy végezzenek alapos söprést a városban!

Már sokszor megtettük, barátom, és most megint ott vannak mindenhol, még a városházánk lépcsőit is ellepik.

... És így is marad, amíg csak a ferencesek kenyeret osztogatnak a dolgozni rest népeknek!

Rest és kiéhezett! A tisztátalanság minden betegség okozója!

115.o.

Csak züllenek, és arról álmodoznak, hogy majd az ölükbe hullik a pénz!...

Még a gondolattól is megborzongok! Gondold meg, nekünk milyen keményen meg kell dolgoznunk azért, hogy a gazdagok közé tartozzunk!

-

Szégyent hoznak a városunkra!!!

Na, azért bárki megbetegedhet. És más városokban sem jobb a helyzet...

Hm, azt ott tényleg elérte a romlás...

-

Meglehet, de az is igaz, uram, hogy a romlott lelkekre csap le először a betegség. A torz tagok akár az ördög karmai, ezt a vak is látja!

-

Olyan koldusok is vannak, akik magukat nyomorítják meg, csak hogy ne kelljen dolgozniuk!

Sőt, mi több, a friss sírokból kilopják a testrészeket, hogy megtévesszék az adakozó polgárokat!

Uraim, ne veszítsük el a fejünket!

Ha hagyjuk, hogy eluralkodjon rajtunk a kétségbeesés, akkor mégis mit várhatnánk a szegényektől?

-

Hmm... És ha munkára fognánk a szegényeket, kifejezetten erre a célra kialakított dologházakban?...

116.o.

Takk!

-

Elhúzod végre a beled?!

Hagyd abba, Anthonis! Elég volt!

-

Sosincs ott az órség, amikor szükség volna rá...

-

Meglehet, fiam. Én azonban gyűlölöm az erőszakot!

-

Légy üdvözölve, mester!

117.o.

Az ilyen kipirult arc a te korodban egyedül kimelegedettségre utalhat, amit vagy verekedés, vagy szerelem okozott, fiatalúr.

Hm. Az élet mindennapos küzdelmei. Megvan, amit rendeltem?

-

Természetesen, Jheronimus mester!

De hadd adjak egy jótanácsot, fiatalúr: gyorsan nősülj meg!

Én is mindig ezt tettem!

-

Több életerőt ad, mint a denevérszárny-kivonat, jóllehet az sem...

...

-

Mint tudja, nekem fontosabb, hogyan vihetnék életet a festményeimbe.

Rendben. Holnap találkozunk a Szent Antal ispotályban, ugye, nem felejtette el?

-

Egy pillanat, Jheronimus mester! Még van nálam valami Uraságodnak. Egy levél Antwerpenből.

118.

Levél Allart-tól!

-

Az meg kicsoda, Jeroen bácsi?

-

Hé, alvajáró! Már meg se ismered a rokonodat?

-

Általában figyelmesebb vagy!

-

Kemény idők, ha a gazdag polgárok már nem is lépnek ki az utcára fegyveresek kísérete nélkül...

119.o.

Hm. Én meglehetősen szegény gazdag vagyok, főleg, miután megfizettem az adókat.

-

De Jan... Csak nem vagy beteg? Csak nem...

Dehogy, tökfej! Az utóbbi időben sokat dolgoztunk feketével és indigóval. Nagy divatja van ennek a két színnek...

-

Egy pillanatig azt hittem... Szent Antal tüze bárkit „megégethet”.

-

Akkor vak vagy, öcsikém, mivel elsősorban a szegényeket kínozza, még akkor is, ha keményen dolgoznak. Ha van ördög, akkor a gazdagok között bújik meg!

-

Ne feledd: a nagy halak megeszik a kicsiket!

120.o.

Ma mégis úgy tűnik, hogy a kis halak eszik meg a nagyokat!...

Igazat szólsz, fiam! Felborult a világ rendje, de mégis mit tehetnénk?

-

Nem marad más, mint hogy az ember tegye a dolgát...

121.o.

Jó napot, Katelijjn! A fiad igazi hős volt máma.

Pff!

Nagyon jó, de a következő másolattal hamarabb kell végeznünk.

Nem. Jobbna kell lennie! Kezdjétek újra!

Tessék! Kezdd el a kék részeket!

-

És most ne zavarjanak!

-

Tessék. Mégsem csak morgásból áll a mai nap.

-

Levél Allart-tól. Antwerpenből.

122.o.

Kedves Jheronimus,

barátom, örömmel tapasztaltam, hogy ördögveteményednek keletje lett azokban a körökben, melyekben ez idő tájt forgolódom – ami végül megadta a kellő lökést, hogy levelet írjak neked.

-

Annak ellenére, hogy utjaink nem éppen szépen váltak el egymástól, mindig örömmel gondolok vissza arra az időre, amikor együtt dolgozhattunk.

-

Mostanában kitűnően mennek a dolgaim, amiről alighanem magad is értesültél. Miután Leuvenben a Szent Péter templomon dolgoztam, Mechelenbe szólított a munka. Erről az időszakról keserű emlékeket őrzök, mivel megismerkedhettem a város börtönével. Azt tanácsolom neked, messziről kerüld el ezt a helyet!

-

Tömlöcbe került?!

Hmm... Nem részletezi... Valami elmaradt építőanyag-szállítás... tartozások... Hmm.

123.o.

De most, hogy Antwerpenben él és dolgozik, jól megy a sora... Hmm... Itt az áll, tisztesség és **szerencse** kíséri.

-

Egy becsületes embernek el kell tudnia tartani a családját. Örülök, hogy már nem kell eladogatnom a családi földeket, nem úgy, mint régebben....

Grrmbh....

-

Örömökre szolgál, hogy spanyol szokás szerint elkezdted szignálni a munkáidat, hogy a világ tudhassa, ki vagy. Igazad volt, a festményeid utaznak helyetted, neved-híred megelőz...

-

Kedves Allart,

Nekem /is/ egyaránt vannak örvedetes és rossz híreim, annyi sok év után /x/

Kedves Allart,

Nagy öröm újra hallani felőled...

Most, amikor visszatekintek /X/

Minálunk /X/

124.o.

Amikor váratlanul visszatértem, rossz hír fogadott, testvérem, Jan szégyenletes módon itt hagyta a családi műhelyt. Ebben annak jelét véltem felfedezni, hogy megint szűk esztendők jönnek, mint akkoriban, amikor főleg belső díszítő munkákkal kellett megkeresnünk a betevőt...

-

De épp ellenkezőleg: egyre több és több megrendelő tette tiszteletét a műhelyünkben.

-

Aminek következményeként alig láttunk ki a munkából. Még Aleid is azon a véleményen volt, oda kéne vennünk a műhelyünkbe néhány tanítványt, hogy bírjuk a sok megrendelést, Goessen azonban hallani sem akart erről. Inkább kétszerezett erővel dolgozott...

Ezt is te akarod csinálni?

125.o.

Így aztán a gazdagok ünnepi alkalmakkor a mi munkáinkon élvezkednek, miközben a söpredéket meg riogatják ettől a templomokban...

Óóóóóóó

-

Aaaah

126.o.

Így aztán mindenféle híre ment a műhelyünknek. Rendszeresen jelentkeztek nálunk serkenő szakállú ifjak tanítványnak, alighanem tehetségesek, néhány vázlattal a hónuk alatt, ajánlólevéllel a tarisznyájukban, és reménykedő pillantással a szemükben. Ám Goessen mindegyiküket elutasította, kivétel nélkül...

-

Nem! Túl sok időbe telne, míg hasznodat vennénk.

-

De Goessen, néhány tanítvány a hasznunkra lehetne, és el is férnének nálunk...

Semmi szükség rájuk. A kemény munkába még senki sem pusztult bele.

127.o.

És Goessen valóban belevetette magát a munkába, a legutolsó tanoncmunkát sem találta megvetendőnek...

-

Nyilván így kívánt vezekelni azért, hogy szakított a testvérével. Jóllehet 's-Hertogenbosch igen nagy város, utcáin nehezen kerülhetők el a fájdalmas találkozások...

-

Goessen ötlete volt, hogy spanyol szokás szerint szignáljuk a munkáinkat.

Igen, így elég nagy.

-

Mindazonáltal egy szignót könnyebb hamisítani, mint egy mester ecsetvonásait.

Igen, de így egyre többen megismerik a neved.

-

Mint kiderült, ebben igaza volt. Messze földről elzarándokoltak Den Bosch-ba a megrendelők.

? El Bosco vive aqui ?

128.o.

Ám a fáradhatatlan munka nem csak tisztességet és szerencsét hozott, baljós következményei is lettek...

Már nem tudom rendesen tartani az ecsetet!

Sok másoló szerzetes is ebben a nyavalyában szenved.

Talán Gerardus testvér tud tanácsot adni...

-

Legnagyobb fájdalomkra azt kell tudatnunk uraságotokkal, hogy Gerardus testvér a halálán van...

-

Jheronimus? Kh! Kh!

129.o.

Testvérek, kérem, hagyjatok magamra a festő mesterrel!

Kh! Kh!

Most, amikor közeledni érzem a halálomat, egyre jobban gyötörnek az eretnek tanok, ki gondolta volna...

Ez történt Szent Antallal is a pusztában...

-

Ah, én biztos nem a szentté válás útját járom, hiába hízelegsz. Nem, amit én látok, az a híres hadi elefántra hasonlít, amit mindenfelől szorongatnak: a sok céh a maga védőszentjével, amelyek igyekeznek keresztbe tenni egymásnak. Mintha mi festők az idők során egy pogány pantheont készítettünk volna a számukra.

-

A szemem megromlott az apró nyomatok nézegetésétől, de a fülem még jó! Márpedig olyan hangokat hallok, amelyek azt mondják, hogy szépséges hivatásunk elpusztul, nem is annyira a nyomtatástól, hanem azok miatt, akik egy láthatatlan Istent kívánnak imádni, mint a mórok.

Kh!

-

Ekkor beszéltem utoljára idős mesteremmel. Goessenek egyszerűen pihenést javasoltak – ami nem volt ínyére.

Szegény pára – de a művészet mégsem fog vele sírba szállni.

-

Már csak egy orvosság maradt: AZ ÉRVÁGÁS.

130.o.

A felcser/borbély sok év tapasztalattal büszkélkedhetett...

-

Csakhogy Goessen különös módon csak betegebb lett a kezeléstől.

Aaargh!

-

Végül Goessen az Úr 1498. esztendejében kiadta lelkét!

-

S tekintve, hogy Aleidnek és nekem nem adatott meg, hogy lássuk felnőni a gyerekeinket...

-

... sötét idők köszöntöttek ránk.

131.o.

Rajzolj, mester, dolgozz! Ezért születél a földre. Itt minálunk nincs se okker, se azurit, se malachit.

Gyere, fiam, ne zavard még jobban össze a fejét. Ne félj, megoldja!

Éjjelente gyakran elfogott az aceida, a restség. Ilyenkor megpróbálok mókás ördögöket magam elé képzelni a mindent betöltő sötétségben, de legalább ilyen gyakran megjelenik nekem elhunyt szeretteim szelleme...

-

Természetesen nem én vagyok... nem mi vagyunk az egyedüliek, akiket ilyen megpróbáltatások érnek, mégis azt tapasztalom, hogy az évek múlásával egyre nehezebb újra meg újra erőt csiholnom magamban...

132.o.

Már nem csak névlegesen vezetem én a műhelyt. Most, hogy ezt a levelet írom, is itt szorgoskodik a műhelyben néhány tanítvány, akiket tehetségük alapján választottam ki. Legnagyobb örömömrre Goessen fiai ígéretes kőfaragókká cseperedtek, főleg a legidősebb, Jan.

-

Mi, városlakók áldhatjuk a sorsunkat, mivel 's-Hertogenbosch környéket pokollá változtatták az átkozott gelrei lázadók. Aleid családjának birtokát sem kerülte el a baj...

133.o.

Gyerekkorom óta világos volt a számomra, hogy az élet egy húsdaráló, de remélem, hogy Antwerpen kesztyűs kézzel bánik veled, nem úgy, mint /x/

'Reggelt, szomszédok!

'Reggelt!

-

Jeroen bácsi, azért kaptam ezt a nevet, hogy oltalmazzon Szent Antal tüze ellen?

-

A nagyapád nevét viseled, előtte való tisztelgésül.

-

Így megy ez: láncszemekként kapcsolódunk egymáshoz, hogy megmaradjon a folytonosság.

134.o.

Kotródj, mihaszna!

Kopp!

-

Ezt már szeretem. Jobb, ha a szádat használod az öklöd helyett!

-

Légy üdvözölve, Jheronimus mester!

-

Előbb végig vezetlek benneteket a nyilvános részen, ahol fizetség ellenében bárki megtekintheti az őrülteket.

-

Ezen a szomorú módon egészítjük ki bevételeinket.

Uhú!

-

De minket most az a fajta őrültség érdekel, amelyből van visszatérés...

135.o.

Nem őrültség maga is, hogy a bolondokat ki akarjuk gyógyítani az őrültségükből?

Az ifjú egy kipróbált népi bölcsességet idéz, ami azonban nem mindig igaz. Ez egy olyan kór, amely ködöt bocsát az agyra, amely minazonáltal feloszolhat.

.

Ezeket a betegeket ebben a szobában gondozzuk.

-

Disznózsírból, mandragórából, lókörmöfűből, útifűből és csalánból készült kenettel gyógyítjuk őket.

Jheronimus mester?!

-

Jheronimus mester, hát nem ismer meg? Allart mesternél dolgoztam a Szent János székesegyházon kőfaragóként, egy magasságban a madarakkal ...

-

De mostanra, mint láthatja, sajnos szárnyaszegett lettem! Hahaha!

136.o.

Ha ha ha ha!

-

Sajnos a dolgozók kezét ugyanúgy megtámadja Szent Antal tüze.

-

Sajnos a szegényeket épp úgy nyomorgatja Szent Antal tüze, mint a sok adó!

-

a városfalak védelmében biztonságban érzik magukat az emberek az útonállóktól... hogy a nagyurak fosszák ki őket!

Úgy is van!

-

Panaszkodni könnyű... Nem lenne ideje TENNI is valamit...?

Na, neked se esett le még a tojáshej a fenekedről, ha nem tudod, hogyan végződött az angol parasztok felkelése.

Nézz körül: még sohasem volt ilyen rossz! ... Vagyis még sohasem voltunk ennyien!

137.o.

Szent Márton napján egy disznót kapnak a vakok, de mit kapunk mi?

-

Abból az adóból, amelyet a nagy tűzvész után vetettek ki sörünkre, egymás után épültek a házak – csak nem nekünk!

Micsoda?! Megint megemelik a sör adóját?!

-

A gyógyultak közül sokan letargiába esnek, ez kedvünket szegi.

Ah! Legyetek üdvözölve!

Az Ignis Sacer ellen természetesen a mandragóra a leghatásosabb orvosság, ennek jól látható helyen kell szerepelnie a képen...

-

Mi ez a lárma odakint?

138.o.

Raaaah!

-

Csapjatok oda!

140.o.

Heh... Már vége is! Siess haza, mester!

-

A lázadást levertük, 's-Hertogenbosch polgárai!

-

Lázadás, baszki! Régebben még igazi ütközetek voltak!

Hehe! Csak arra jók, hogy ne unjuk halálra magunkat...

VI. Kr. u. 1516

143.o.

Tessék, csak tessék!

-

Tekintsétek meg a szörnyszülöttet az Újvilágból!

Az anyja boszorkány volt, az apja meg egy majom! Tessék, csak tessék!

144.o.

Hah, megint egy szörnyszülöttel jön!

Mindig van valami új a piacon...

-

Fáradjanak beljebb, és nézzék!

-

Gyűlöllek benneteket! Bah!

-

Hm. Gyere, menjünk!

-

Mintha bizony az Óvilágban nem lenne elég ebadta kölyök, aki a börtönben köt ki! Nem kell túl messzire mennünk értük...

-

Én se voltam elragadtatva, Aleid.

145.o.

Már annyiszor kértek, hogy fessek szörnyszülötteket – mintha ezzel akarnák elhárítani a bajt...

-

Különös módja a kenyérkeresetnek az amulett-festés...!

Vigyázz az erszényedre, Jeroen!

-

Városunk időközben annyira elzüllött, hogy már-már pogány istenekhez fohászkodnék!

-

Lehet, hogy eljött az Óvilágot lassan elhomályosító Újvilág ideje, angyalok és ördögök harca nélkül is...

146.o.

Úgy beszélsz, mint egy idős, megfáradt szerzetes, Jeroen...

-

Igen, igen, mint Gerardus testvér... Goessen, Jan, Allart, Gerardus... Mind halottak.

-

És most fejedelmek és gazdag polgárok bámulják tátott szájjal a munkáidat, de hosszú volt az út idáig.

Még ha Allart-nak nem is sikerült rávennie, hogy műveimmel bejárjam a világot, az élet sodra akkor is visz előre.

-

Tudom, örömet kell éreznünk a jövőt illetően. Goessen fiaiból, Janból és Anthonisból nagyszerű művészek lett.

Igen, Goessen büszke lenne rájuk!

-

De Anthonis még mindig beteg. Ma is gyújtottam neki egy gyertyát...

147.

Kopp kopp!

-

?

-

Uram, itt az idő!

-

He he!

-

Általában nagyobb tisztelettel üdvözölnek.

Az, hogy félnék tőled, még nem jelenti azt, hogy tisztelnének is!

-

Azért nevetek, mert szemernyi félelem sincs bennem. Ráadásul nagyobbak is képzeltelek!

Haha!

Elég a viccelődésből, velem jössz! Fel van írva a neved!

148.o.

Biztos vagy benne, hogy stimmel? a név?

Aha, vagyis mégis! Az alkudozás a félelem jele. Mindig ugyanaz a nóta.

-

Nem, úgy értem: Jeroen van Aken, vagy Jheronimus Bosch szerepel nálad? Bocsásd meg a hiúságomat, de kíváncsi vagyok, milyen messzire jutott el a hírem!

Itt Anthonis van Aken szerepel!

Eh... Anthonis?

-

Az unokaöcsém. Pedig még milyen fiatal.

-

Igen.

-

Most mennem kell.

-

De... Várj! Nem felejtettél el valamit?

149.o.

Várj!

Mmmgr...

Jeroen, mit csinálsz?

-

Hova mész, így éjnek idején?

-

Hova tűntél?

-

Jeroen?

150.o.

Nem látta véletlenül az uramat?

-

Hogy néz ki, asszonyom?

-

Hát, elég fura csóka. Ah, már megint mit beszélek.

-

Hihi!

Bajos lesz, asszonyom, annyi itt a fura csóka!

De...

151.o.

De csak az alantas szellemek beszélnek így róla... Úgy értem, hogy az a férfi, akihez fiatalon hozzámentem, rátermett, becsületes, tehetséges és...

-

Fedd be a fejed, asszony!

-

Ah, fordulj fel!

-

Ah!

-

?

152.o.

Hé, ezeket a táblákat nem festhettétek ti! Álljatok meg! Gyertek ide!

Dehogynem! Mi csináltuk, saját kezűleg.

-

És ezeken elhajózunk az Újvilágba!

-

Ó! Nem látta véletlenül az uramat?

-

Úgye, nem nekem szánta ezt a kérdést?

Hmm. Igazából meg kellett volna rémülnie, asszonyom, és hanyatt-homlok menekülnie!

153.o.

Sajnálom, hogy a grimasza nem váltja ki belőlem a várt tiszteletet, tekintve, hogy uraságod meglehetősen ismerősnek tűnik...

-

Vagyis idevalósi, asszonyom?

Nem, nemrég jöttem el otthonról, vagyis nem lehetek... fogalmam sincs...

Nem is olyan ház, hogy... Egy üres ház... amelyben nincsenek...

-

Értem. Felkínálhatom az egyik lurkómat?

BLAAA!

154.o.

Ha, ha, ha!

-

Jeroen?

-

Fenn vagy? Olyan rosszat álmodtam!

